

Het Delfse Bootje, en zijn roemrijke vaarttocht op Pinksterdrie vanaf Rotterdam

- ▶ Het 'Delftse Bootje' belichaamt een van de meest schilderachtige en folkloristische hoofdstukken uit de negentiende- en vroeg-twintigste-eeuwse geschiedenis van het Zuid-Hollandse personenvervoer over water.
- ▶ Deze schroefstoombootdienst tussen Rotterdam en Delft, operationeel van 1865 tot 1926, fungeerde decennialang als de vitale, vrolijke ader van de Schie.
- ▶ Hoewel de stoomboot op doordeweekse dagen pendelde voor forenzen, marktkooplui en postbezorging, bereikte haar roem een absoluut hoogtepunt tijdens het traditionele volksfeest van Pinksterdrie, wanneer het schip transformeerde in een drijvend platform van luidruchtig Rotterdams vertier en volkscultuur.

Kinderrijmpje en aftellied

- ▶ "Het Delftsche bootje is vergaan, al op de oceaan" is een bekend traditioneel Nederlands aftelrijmpje en kinderliedje dat al generaties lang wordt doorgegeven.
- ▶ Vaak hoort er nog een rijmpje achteraan om te bepalen wie er "af" is, zoals: Het Delftsche bootje is vergaan, al op de oceaan. Je bent erom, je bent erom, Je bent de koning van de dom!
- ▶ Natuurlijk zongen meisjes het bij het touwtjespringen in de onzegbaar trieste smalle en diepe arbeidersstraatjes in Rotterdam Oud West. Het had iets mystieks en gregoriaans. Alsof uit in de sacramentsprocessie gezongen werd.

Volksironie ten top in de Middellandbuurt

- ▶ Oorspronkelijk ontstaan als een satirisch spotliedje over een écht beurtvaartstoombootje dat vanaf de 19e eeuw (sinds 1864) over de rustige en smalle rivier de Schie voer tussen Rotterdam, Delft en Den Haag.
- ▶ Vanaf het midden van de 19e eeuw onderhield Reederij De Schie een regelmatige stoombootverbinding. Dit bootje, in de volksmond bekend als het Delftsche Bootje, stond erom bekend dat het uiterst traag voer.
- ▶ De traagheid en het kabbelende karakter van deze route over de Schie vormden de perfecte inspiratie voor spotternij.

-
- ▶ "Het Delftsche bootje is vergaan,
 - ▶ Midden op de oceaan,
 - ▶ En een kikker die het zag,
 - ▶ Stikte bijna van de lach."

De opkomst van de schroefstoomboot

- ▶ Eeuwenlang was de houten trekschuit – voortgetrokken door een paard op het jaagpad – het aangewezen vervoermiddel tussen de Maasstad en de Prinsenstad.
- ▶ Dit veranderde drastisch in 1865, toen de moderne techniek haar intrede deed op de Schie.
- ▶ De introductie van een ijzeren schroefstoomboot luidde het einde in van het trage paardentransport. Het Delftse Bootje bood de reiziger een voor die tijd ongekennde snelheid en comfort.
- ▶ Vanaf het vertrekpunt aan de Delftsevaart in Rotterdam verzorgde de stoomboot een monopolie op beurtvaart. Geen concurrentie.

Vanaf de Delftse Vaart

- ▶ Geruisloos gleed de stoomboot zonder hekgolven rookbrakend door het lage Hollandse polderlandschap. De boot lag hoog.
- ▶ De polders waren in de eeuwen ingeklonken. De vaste route kende drie gefixeerde, strategische stopplaatsen in het toen nog zelfstandige Overschie:
- ▶ De Zestienhovensekade (gelegen bij een geliefde Theetuin)
- ▶ Het Voorom
- ▶ De Zweth

De Zestienhovensche Kade

- ▶ De Zestienhovensekade is een karakteristieke en langgerekte straat in het Rotterdamse stadsdeel Overschie.
- ▶ De kade ligt aan de rand van de polder en de wijk Zestienhoven, vlakbij Rotterdam *The Hague Airport*.
- ▶ De straat grenst deels aan het water van de Rotterdamse Schie en biedt aan de andere zijde toegang tot de moderne woonwijk en het groen van Park16Hoven.
- ▶ Bebouwing: Je vindt er veel karakteristieke boven- en benedenwoningen met authentieke details-art nouveau, waarvan een aanzienlijk deel de afgelopen jaren is gerenoveerd.

Het Voorom met Pleziertuin en uitspanning

- ▶ Het café stond bekend als een warm en laagdrempelig bruin café waar dorpsbewoners samenkamen voor een drankje, feesten, evenementen en livemuziek (zoals de bekende Rock 'n Roll-middagen).
- ▶ Oorspronkelijk begon het ooit als 't Achterom, waarbij de latere feestzaal vroeger nog dienst deed als koeienstal.
- ▶ Daarnaast was het café nauw verbonden met de rondvaartboot Claes Horn, waarmee tochten over de omliggende Alkmaardermeer-wateren werden georganiseerd.

Halte De Zweth cum annexis

- ▶ De Zweth (ook bekend als de Zwethzone) is een prachtige watergang en recreatiegebied op de grens van het Westland en Midden-Delfland. De waterweg vormt de natuurlijke grens tussen dorpen zoals Kwintsheul, Wateringen en Honselersdijk.
- ▶ Het gebied is de afgelopen jaren getransformeerd tot een geliefde groene zone vol nieuwe wandel- en fietspaden.
- ▶ De bekendste trekpleister in dit gebied is Paviljoen De Zweth in Kwintsheul. Dit is een veelzijdige uitvalsbasis aan het water voor buitenactiviteiten

Bacchanalen op De Schie

- ▶ Hoewel het Bootje een baken van punctualiteit was, veranderde het karakter van de dienstregeling compleet op de derde pinksterdag: Pinksterdrie.
- ▶ In de negentiende eeuw was dit een officiële vrije dag voor de Rotterdamse arbeidersklasse, met name voor de bootwerkers, sjacheraars en fabriekskinderen.
- ▶ Pinksterdrie stond synoniem voor massale volksvermaken, drank, zang en de traditionele 'vlucht' naar het platteland.

Ongeremd alcoholisch volksvermaak naar traditie

- ▶ Het Delftse Bootje werd tot aan de reling toe volgepakt met horden feestvierende Rotterdammers. Aan boord vloeyde de jenever rijkelijk en klonken de rauwe straatliederen over het water.
- ▶ De doortocht door Overschie was steevast het theatrale hoogtepunt van de reis.
- ▶ De lokale dorpsjeugd en vrome Overschieënnaren stonden langs de kades om de luidruchtige stedelingen te bekijken – of te beschimpen.
- ▶ Niet zelden ontaardde deze passage in een verbale strijd waarbij over en weer verwensingen, en soms zelfs rauwe eieren of modder, werden uitgewisseld tussen de bootgasten en de wal.

Concurrentie met de benzine-ontploffingsmotor

11

- ▶ Met de opkomst van alternatief openbaar vervoer begon de glans van de stoombootdienst langzaam te verbleken.
- ▶ De concurrentie van de stoomtram en de paardentram sneed de exploitatiekamer de pas af.
- ▶ Hoewel de paardentram in 1924 werd opgeheven, bleek de definitieve genadeklap voor het Delftse Bootje de komst van de autobusdienst in de jaren twintig. De Rotterdammer prefereerde de “Wilde Bussen”.

Interstedelijke vitale logistieke dienst

- ▶ Verre van slechts een transportdienst, fungeerde deze verbinding als een pre-industriële snelweg die cruciaal was voor de vroege stedelijke netwerkvorming in de Zuid-Hollandse delta.
- ▶ Vóór de komst van de spoorwegen en verharde wegen was vervoer over water de enige rendabele manier om grote hoeveelheden goederen te transporteren.
- ▶ De Delftsevaart verbond de Rotterdamse zeehaven rechtstreeks met de Schie, waardoor goederen efficiënt landinwaarts konden worden getransporteerd.

De politiële beurtvaartreglementen

- ▶ Grondstoffen, koloniale waren en bouwmaterialen stroomden vanuit Rotterdam naar Delft en Den Haag.
- ▶ In omgekeerde richting vervoerde men industriële producten uit Delft (zoals het beroemde aardewerk, textiel en bier) en agrarische producten uit het Westland naar de Rotterdamse markten.
- ▶ De overheden van Rotterdam en Delft reguleerden deze route streng via monopolies en vaste vaarschema's.
- ▶ Dit zorgde voor een unieke betrouwbaarheid: handelaren wisten exact wanneer hun goederen zouden aankomen, wat een vroege vorm van 'just-in-time'-levering mogelijk maakte

Infrastructurele katalysator voor Overschie

- ▶ De beurtvaart dwong tot constante infrastructurele aanpassingen langs de route. De Schie was smal en bochtig, wat leidde tot grote investeringen in de waterweg. Het destijds zelfstandige dorp Overschie profiteerde hier economisch enorm van:
- ▶ Tolsystemen en Sluizen: Overschie fungeerde als een infrastructureel knooppunt waar tollën werden geheven en schepen moesten manoeuvreren.
- ▶ Jaagpaden: Voor de komst van het stoomtijdperk trokken paarden de schepen voort. Het onderhoud van deze jaagpaden vereiste een continue stroom van arbeid en kapitaal, wat lokale werkgelegenheid creëerde voor wegenbouwers, stalhouders en scheepsjagers.

De ijzeren platbodem schroefstoomboot

- ▶ De transitie van de houten trekschuit naar de ijzeren schroefstoomboot (het Delftse Bootje) in 1865 bracht een infrastructurele revolutie teweeg:
- ▶ Snelheid en Capaciteit: De reistijd werd gehalveerd en de vrachtcapaciteit per vaart nam exponentieel toe. Dit verlaagde de transportkosten per eenheid product aanzienlijk.
- ▶ Weerbestendigheid: Stoomboten waren minder afhankelijk van windstilte of vermoeide paarden, waardoor de economische keten tussen de steden strakker en betrouwbaarder werd georganiseerd.

De Delftsevaart als Rotterdamse Overslaghub

- ▶ Binnen de Rotterdamse stadsstructuur was de Delftsevaart de fysieke schakel tussen het binnenwatersnetwerk en de diepe zeehavens.
- ▶ Economische clustering: Rondom de Delftsevaart vestigden zich pakhuizen, expediteurs, taveernes en markten (zoals de nabijgelegen Rotterdamse Coolasingel-omgeving). Het gebied fungeerde als een economische magneet waar kapitaal, goederen en reizigers elkaar ontmoetten.
- ▶ Toen de spoorwegen (de Oude Lijn) en later de autobusdiensten het transport overnamen, verloor de Delftsevaart haar infrastructurele dominantie.
- ▶ De decennialange exploitatie had de regio Rotterdam-Delft echter al definitief getransformeerd tot een hecht metropolitaans netwerk.

De vaartocht herleefd

- ▶ Arcadisch Madestein beoogt deze Delfse Vaart te herstellen naar route, dienstregelingen en transportmiddelen.
- ▶ Het gaat om een beurtvaart tussen Loosduinen over CS-Den Haag waar een steiger zou kunnen worden benut en als eindpunt de Delfse Vaart aan het Grotekerkplein te Rotterdam.
- ▶ Onderweg zouden dan de halteplaatsen aangedaan moeten worden, hierboven aangegeven.

Het land der Vier Schieën

- ▶ De Rotterdamse Schie is een grotendeels gedempt historisch kanaal dat tussen 1343 en 1348 werd gegraven om de stad Rotterdam te verbinden met de Schie bij Overschie.
- ▶ Het kanaal bood Rotterdam een directe vaarverbinding met Delft en het achterland, wat essentieel was voor de vroege economische groei van de havenstad in opgang.

Schieënländ: Hollands Hart

- ▶ Het ontstaan: Nadat Rotterdam in 1340 stadsrechten kreeg, verwierf het ook het recht om een eigen kanaal naar de Schie te graven. Dit kanaal liep dwars door de Blijdorpse polder en eindigde oorspronkelijk aan de noordzijde van de Rotterdamse stadsdriehoek (nabij het huidige Hofplein).
- ▶ De vier Schieën: Bij Overschie splitst het water zich in vier takken: de Delftse Schie, de Schiedamse Schie, de Delfshavense Schie en de Rotterdamse Schie. De historicus Louis Rogier beschreef de dijkages indringend.
- ▶ Demping: In 1939 en de jaren daarna is de Rotterdamse Schie voor het grootste deel gedempt met onder andere het grondevacuatie- en puinmateriaal uit de binnenstad, mede versneld na het bombardement op Rotterdam in 1940.

Het land ontstond door Romeinse vergravingen

- ▶ Deze Romeinse transportwegen hadden ten doel de grensposten aan de Oude Rijn te bevoorraden en kondschapdiensten te verrichten.
- ▶ Bij de aanleg in de middeleeuwen van de drie Schieën naar de Schiedam, Delfshaven en Rotterdam heeft men besloten om economische redenen deze bestaande beddingen uit te nutten.
- ▶ Vandaar dat het verloop soms raar is, vooral bij Overschie.

De Delf en Delfse Vaart

- ▶ Bij een slenkbreuk groeven de Romeinen een Delf om over de breuk heen te kunnen komen. De stad bij deze watergang werd Delf genaamd, maar kreeg een eind-t in een volzin. De watergangen via de Schie kregen soms die eind-t mee in de eigennaam. Maar soms ook niet.
- ▶ Delfshaven met de voor en de achterhaven niet en de Delfse Vaart in Rotterdam ook niet. Maar de sprongen weer wel. Dus: Delftse Kolk en Delfts Verlaat. Delftse Schouw. Onlogisch. Gek. Maar de mensen konden niet lezen of schrijven en praatten elkaar na.
- ▶ Delftsch Blauw, dat is consequent de aanduiding gebleven van het lichte kleurverloop van binnen faience. Niet uit te leggen. Maar soms zeiden mensen "Ik loopt" en "Gaat fietsen". En soms elders niet. de vergraving heet Delfse Vaart, maar ze wordt twee kilometers verderop soms ook weer zonder die "t" aangeduid op kaarten.

Waterkeringensysteem Zuid-Holland

- ▶ Algemeen Waterkeringenbeleid. Het Hoogheemraadschap van Delfland legt hiermee het algemene beleidskader vast voor alle waterkeringen in zijn beheergebied. De watergangen zijn niet primair aangelegd als transportaders. Maar natuurlijk kan dat een nevenfunctie zijn als dat met het primaire doel te verenigen is.
- ▶ De zorg voor veilige waterkeringen is een wettelijke taak van de waterschappen. Delfland beheert de primaire, regionale en overige waterkeringen en richt zich hierbij op duurzame bescherming tegen overstromingen van het achterland.
- ▶ Ontwikkelingen als klimaatverandering en in het bijzonder zeespiegelstijging vragen nu en in de toekomst extra aandacht voor de waterkering.
- ▶ De waterkering heeft ruimte nodig. Binnen en buiten de bebouwde gebieden reserveert Delfland ruimte met het oog op bijvoorbeeld een toekomstige versterking van de waterkering.

De Delf als ontwateringsgraaf bij polderen

- ▶ De Delf is de historische, rond het jaar 1100 gegraven waterloop in Zuid-Holland waaraan de stad Delft haar naam en ontstaansgeschiedenis te danken heeft, tegenwoordig bekend als de Oude Delft.
- ▶ Naamgeving: Het woord delf komt van het werkwoord delven, dat graven betekent. In de middeleeuwen werd een gegraven watergang of gracht simpelweg een 'delf' genoemd.
- ▶ Aanleg: Rond 1100 werd deze waterloop in het veengebied aangelegd in het verlengde van de Schie om het natte land te ontwateren.
- ▶ Langs deze gegraven stroom ontstond de eerste bewoning. Deze nederzetting groeide gestaag en kreeg in 1246 officiële stadsrechten van graaf Willem II van Holland.

Delftsevaart in Rotterdam

- ▶ De Delftsevaart is een historische, grotendeels gedempte waterweg en straat midden in het centrum van Rotterdam. Oorspronkelijk gegraven in de middeleeuwen (14e eeuw) vormde dit water de cruciale verbinding tussen de Rotterdamse haven en de Schie richting Delft en Den Haag.
- ▶ Hoewel de waterweg door de eeuwen heen grotendeels is verdwenen, herinnert de huidige straat en het overgebleven stuk water direct achter de drukke Meent aan deze rijke handelsgeschiedenis.
- ▶ De vaart sloot aan op de Rotterdamse Schie en fungeerde als de noordelijke levensader voor de binnenvaart. Langs de kades ontstond levendige handel en lakenindustrie.

Delftse Stadspoort op Den Oppert

- ▶ Aan de kop van de Delftsevaart stond ooit de iconische 18e-eeuwse Stadspoort 'De Delftse Poort'.
- ▶ Deze raakte zwaar beschadigd tijdens het bombardement in 1940 en werd niet herbouwd (tegenwoordig staat er een modern oranje kunstwerk als reconstructie nabij het Hofplein).
- ▶ Krattenbrug: Loop over de Krattenbrug, een vaste brug over het resterende water waarvan de oorsprong al teruggaat tot de 15e eeuw.
- ▶ De eerste Krattenbrug werd vermoedelijk in de vijftiende eeuw gebouwd en is vernoemd naar Arie Corneliszoon Crat. Hij kocht op 9 december 1468 een huis en erf in de Westbagijnenstraat die over de Delftsevaart liep.
- ▶ Zijn zoon Dirck Janszoon Crat kocht op 21 maart 1566 de helft van de steeg die vanaf de Westewagenstraat tot in de Delftsevaart liep. Deze steeg was in 1565 al bekend als de Krattensteeg. De Krattenbrug heette voor de naamswijziging de Bagijnenbrug.

